

Her zaman örgütlü hep mücadeleci:

Suat Derviş

Akşam yemekte Suat'a babası Takrir-i Sükun kanunun neden çıkarıldığını anlattı. Başında Mustafa Kemal Paşa'nın bulunduğu Müdafaa-i Hukuk gurubu şimdilik hâkim görünüyor, ancak Osmanlı geleneğinden beslenen padişahçılar, hilafetçiler Cumhuriyet'i yıkmak için irticayı destekleyecekler. Bu nedenle böyle bir kanuni tedbir almak gerekiyordu

ALİ KARŞILAYAN

TÜRKİYE'DE pek bilinmeyen, 1919-1936 zaman aralığında Bâb-ı Âli'de gazetelerin paylaşılmadığı gazeteci, romancı, hikâyeçi, çevirmen, **Perensaz Hanım**'la, **Derviş Paşa**'nın torunu, **Saraylı Hesna Hanım**'la evli **Prof. İsmail Bey**'in kızı, Bâb-ı Âli'nin prensesi, paşa konaklarında büyümüş, Galatasaray Lisesi mezunu, **Nâzım Hikmet**'in çocukluk arkadaşı, Türkiye Komünist Partisi Genel Sekreteri **Resat Fuat Baraner**'in sevgili eşi **Suat Derviş**.

En çok bilinen romanı Fosforlu Cevriye ancak 1968 yılında Türkiye'de MAY Yayıncılık tarafından basılmış, Komünist olduğu için Bâb-ı Âli'de bütün kapılar yüzüne kapanmış, hayatının son günlerini İstiklal caddesinde bir iş hanımın izbe bir dükkanında geçirmiş değerli bir aydınımız.

Suat Derviş hakkında yazılmış tek kitap **Osman Balırcıl**'in yazdığı "İpek Sabahlık: Bir SUAT DERVİŞ Romanı."

ÇOCUKLUK İLE NÂZIM HİKMET ARKADAŞLIĞI

Nâzım Hikmet ile çocukluk arkadaşlığı Kadıköy'de paşa konaklarında yaşarken başladı. İlk siyasi eylemi de 1919 yılında Yunan ordularının 15 Mayıs'ta İzmir'i işgalini protesto mitingine katılmak. **Nâzım Hikmet** hizmetçinin eline bir mesaj tutuşturmuş: "Suat biliyorun kızgınsın. Ama bu kez farklı bir nedenle geldim. **Nâzım, Vâlâ** (bilinen kısa adıyla Vâ-Nü) ve ben Sultanahmet'te **Halide Hanım**ın konuşacağı mitinge gidiyoruz. **Hamîyet**'i de al hep birlikte gidelim."

Burada adı geçen **Hamîyet Suat**'ın ablası, **Vâlâ, Nâzım**'ın Galatasaray'dan arkadaşı. **Nâzım**'ın Bahriye mektebinden o yıl mezun olan güverce subayı, **Nizâm** da Bahriye subayı. **Suat** 16 yaşında, **Nâzım** ve **Vâlâ** 18 yaşında. İstanbul sel olmuş Sultanahmet'e akıyor, **Nâzım** yüz bin kişi dedi. **Halide Hanım**ı kan kulağıyla dinleyip ettirdiği yemine gücülerinin yettiği kadar yüksek sesle katıldılar.

Nâzım, Suat'a üskü. **Suat**'ın askına

karşılık vermemesi üzerine "Beş sen de herkes gibisin" şiirini yayınladı.

Nâzım, Suat'ı Alemdar gazetesine götürdü. Gazetenin edebiyat ekini yöneten **Yusuf Ziya Bey** (Ortaç) **Suat**'ın yanında getirdiği hikâyeyi çok beğendi ve "Lütfen bize yazmaya devam edin" dedi. Böylece **Suat Bâb-ı Âli**'ye adımını atmış oldu. **Suat** yerli yazarları da okuyordu ama daha çok Fransız yazarları, **Balzac, Maupassant, Flaubert** okuyordu. Fransızca'yı, **Hamîyet** ile kendisi için Fransa'dan özel olarak murebbiyelik yapısı diye getirtilen **Matmazel Ner**'den öğrenmişlerdi.

SUAT'IN İLK ROMANI KARA KİTAP

Suat'ın ilk romanı **Kara Kitap, Yusuf Ziya Bey**'in desteğiyle yayınlandı. **Suat**, 19 Ekim 1922'de Türk Ordusu'nun başında İstanbul'a giren **Refet Paşa** ile Alemdar gazetesi adına röportaj yaptı.

11 Kasım 1922'de İsviçre'de başlamış olan Lozan Konferansı'nda, bir ara durma noktasına gelen görüşmeler yeniden başlayınca Alemdar gazetesi **Suat**'a Lozan'a göndermeye karar verdi. Fransızca ve Almanca'yı çok iyi konuşuyor yakinen takip ediyor olması önünü açmıştı.

Buhran Gecesi romanı **Mehmet Rauf**'un yönettiği SCS adlı haftalık dergide tefrika halinde yayınlandı. İkdâm gazetesi ilk kez bir kadın sayfası yayınlamak öncüsü olacaktı. Sayfının yönetmeni **Suat Derviş** oldu.

Yıl 1924 **Suat Derviş** Türk Kadınlar Birliği kurucuları **Nezîhe Muhittin, Latife Bekir ve Sabiha Zekerîya Sertel**'i İkdâm gazetesindeki odasında ağırlıyor, Türk Kadınlar Birliği'nin etkinliklerini haber yapıyor.

Nâzım Moskova'dan dönmüştü, **Nâzım** cebinden Rusça basılmış kitabını çıkardı. Şiir kitabı 28 Kanunusani'yi **Suat**'a uzattı. **Nâzım** ezberinden bir bölümü okuyor, "Onbeşer'ın hepsi bir komünist gibi öldü." **Suat** olayı hatırladı. **Nâzım** Türkiye'ye niçin döndüğünü anlatıyor; "Türkiye Komünist Partisi'nin teşkilatlanmasını sağlamak."

4 Mart 1925 günü İkdâm gazetesinde çok önemli bir toplantı yapıldı. Konuşulacak konu 3 Mart'ta TBMM'den geçen Takrir-i Sükun Kanunu. Bu kanunla "Barışı, güvenliği, kamu düzenini ve sosyal düzeni bozan her türlü cemiyetin, teşebbüsün, kışkırtmanın ve yayının yasaklanması" hedefleniyordu. Şeyh Süit isyanı nedeniyle böyle bir kanuna gerek görülmüştü. Kapatılan gazeteler, Tevhid-i Efkâr, İstiklâl, Son Telgraf, Aydınlık, Orak Çekic, "Cumhuriyet" in kurulmasıyla birlikte ülkede esmeye başlayan özgürlük rüzgârlarına tam da bugün nokta konuluyor. CHF despotluk rolüne soyunuyor" diye düşündü **Suat**. Resimli Ay da kapatılınca **Zekerîya Sertel** Sinop'a, **Cevat Şakir Kabaağaçlı** Bodrum'a sürgüne gönderildi.

Akşam yemekte **Suat**'a babası Takrir-i Sükun kanunun neden çıkarıldığını anlattı. Başında **Mustafa Kemal Paşa**'nın bulunduğu Müdafaa-i Hukuk gurubu şimdilik hâkim görünüyor, ancak Osmanlı geleneğinden beslenen padişahçılar, hilafetçiler cumhuriyeti yıkmak için irticayı destekleyecekler. Bu nedenle böyle bir kanuni tedbir almak gerekiyordu.

Suat, bu şartlarda Türkiye'de gazetecilik yapılamayacağına karar verdi ve 1926 baharında Almanya'ya gitti. Ullstein'a bağlı Alman gazete ve dergilerine hikâyeler, haberler yazdı.

Yıl 1929. Dünya ekonomik krizi Almanya'ya da vurdu. İşsizlik, pahalılık ve geçim sıkıntısı baş gösterdi. Birkaç yıl önce sine kadara para kelimesinin sadece cep harçlığından ibaret olduğunu zanneden, büyük ölçüde sırtını babasına dayamış genç bir gazeteci için, ekonomik krizin nedenlerini anlayabilmek zor bir işti.

İstanbul'dan gelen telgraftan babasının dil kanseri olduğunu öğrendi. Hemen araştırmalara girişti, doktorlarla görüştü. Türkiye'ye gidip babasını Berlin'e getirmeye karar verdi. İstanbul'a gitmek üzere çantasına topkaren, en üste ipek sabahlığı koymayı ihmal etmedi.

3 Mart 1932 günü **Derviş Paşa**'nın oğlu, **Suat** ve **Hamîyet**'in sevgili babaları **İsmail Bey** hakkın rahmetine kavuştu, **Suat** babasının cenazesini İstanbul'a eön-

dermek istedi, para bulamadı, Berlin'deki Müslüman mezarlığına defnetmek zorunda kaldı.

İstanbul'a dönünce **Zekerîya Bey**le görüştü Son Posta gazetesinde işe başladı. Para kazanmak zorundaydı. **Zekerîya Bey**'in "Boğuluyoruz, biraz hava isteriz" başlıklı yazısı nedeniyle yargılanması ve ardından hapse atılması üzerine **Suat** kendini Son Posta'da yalnız hissetti.

BUNDAN BOYLE CUMHURİYET'TE YAZACAKTI

Cumhuriyet'ten gelen teklif hoşuna gitti. **Suat** sokaklarda dolaşmanın kendisini çok geliştireceğini düşündü ve kararını verdi. Bundan böyle Cumhuriyet'te yazacaktı. **Suat** sokaklarda dolaşarak toplumsal konularda röportajlar yapıyordu.

22 Haziran 1935'de Montrö konferansını izlemek üzere İsviçre'ye gitti. Dış politikayı merak eden okurlar, Türkiye'nin rotasını Sovyetler Birliği'nden İngiltere'ye doğru çevirdiğini ilk kez ondan öğrendiler.

Ali Naci Karacan'ın basyazar olduğu Tan gazetesi yeniden yayına başlamıştı. Bu gazetede **Mahmut Esat Bozkurt, Zekerîya Sertel**'in, **Nâzım Hikmet**'in yazıları çıkıyordu. **Suat**, Tan'da tipki Cumhuriyet'te olduğu gibi kadın sorunları üzerinde çalışacağını, aynı zamanda dış siyaset olaylarıyla ilgili haberler yapacağını söyledi **Cevat Şakir**. Tan gazetesinin sermayesi İş Bankası tarafından sağlanmıştı. Cumhuriyet e-

başlayan memnuniyetsizlik Tan gazetesinin içinde bomba gibi patladı. **Halil Lâtfü Dördüncü**, gazetenin öteki iki sahibi olan **Ahmet Emin Yalman** ve **Zekerîya Sertel**'i toplantıya çağırdı. Ankara, **Suat**'ın yazmaya devam etmesini istemiyordu. **Halil Lâtfü Bey**: "Artık gazetemde o kıpkızıl komünisti istemiyorum" dedi. **Suat, Zekerîya Bey**'e az önce **Sükrü Kaya**'nın özel kalem müdürü tarafından Pera Palas'a davet edildiğini söyledi. **Sükrü Kaya, Suat**'a bu tür yazıları bir daha zinhar kaleme alması gerektiğini söyledi. "Yoksa..." dedi. "Gazetecilik filan yapamazsın bu ülkede". **Suat** gazeteden ayrılmak zorunda kaldı.